

Scientific Journal

VIRTUS

#42, March, 2020
published since 2014

2020

ISSN 2410-4388 (Print)
ISSN 2415-3133 (Online)

Scientific Journal *Virtus*
Issue # 42, March, 2020
Published since 2014

Recommended for publication by the Council of
NGO "Sobornist" (the proceedings No.7 March 31, 2020).

Founder: Scientific public organization
"Sobornist" (Ukraine).

Publisher: Center of Modern Pedagogy "Learning
Without Borders" (Canada).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Consortium for Enhancement of Ukrainian Management Education (Ukraine);
- + Pomeranian Academy in Slupsk (Poland);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of the town of Nish (Serbia);
- + Zielonogorski University (Poland);
- + Center of Modern Pedagogy "Learning Without Borders" (Canada).

Virtus: Scientific Journal / Editor-in-
Chief M.A. Zhurba - March # 42,
2020. - 227 p.

Editor-in-Chief:

Zhurba M.A., Ph.D., professor, Head of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Kuzmichenko I.O., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);

Talishinski E.B., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Public Disciplines of the Baku Islamic University (Azerbaijan);

Starichenko E.V., Head of Analytical Department of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Mainhandling Editor:

Kravchenko Yu.V., Manager on international cooperation of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Journal Indexing:

✓ **Google Scholar** is a freely accessible web search engine that indexes the full text or metadata of scholarly literature across an array of publishing formats and disciplines. The Google Scholar index includes most peer-reviewed online academic journals and books, conference papers, theses and dissertations, preprints, abstracts, technical reports, and other scholarly literature, including court opinions and patents. Google Scholar's database contains roughly 389 million documents including articles, citations and patents making it the world's largest academic search engine.

✓ **Scientific Indexing Services (SIS) (USA)** is academic database which provides evaluation of prestigiousness of journals. The evaluation is carried out by considering the factors like paper originality, citation, editorial quality, and regularity & international presence.

✓ **Citefactor (USA)** is a service that provides access to quality controlled Open Access Journals. The Directory indexing of journal aims to be comprehensive and cover all open access scientific and scholarly journals that use an appropriate quality control system, and it will not be limited to particular languages or subject areas.

✓ **ResearchBib** is open access with high standard indexing database for researchers and publishers. Research Bible may freely index journals, research papers, call for papers, research position.

✓ **Scientific Journal Impact Factor (SJIFactor)** is an international, recognized platform for promoting scientific achievements, as well as supporting publishers and scientific communities interested in state-of-the art research activities in innovation and applied science areas.

Journal «Virtus» has been positively evaluated in the SJIF Journal Master List evaluation process. **SJIFactor = 4,494.**

✓ **Directory of Research Journal Indexing (DRJI)** is to increase the visibility and ease of use of open access scientific and scholarly journals thereby promoting their increased usage and impact. DRJI supply champion has access to global-renowned content in all discipline areas including magazine and journal articles. DRJI advocate, educate, and provide the central resource for indexing.

✓ **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)** – academic database was organized with the aim of creating an open platform for scientific research around the world. IIJIF provides the necessary communication of scholars, editors, publishers and conference organizers, through its exclusive services: provides indexing of scientific journals (calculates the impact factor), forms a list of national/international conferences and journals.

Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.

Journal Editorial Staff Contact Information.
e-mail: virtustoday@gmail.com
website: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

© Authors of the Articles, 2020.

© Scientific Journal «Virtus», 2020.

Editorial Board:

Aliyeva S.I., Ph.D., professor, Institute of History National Academy of Sciences of Azerbaijan (Azerbaijan).

Aliyeva S.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyeva Y.N., Ph.D., associate professor, Baku State University (Azerbaijan).

Aliyev M.N., Ph.D., professor, Baku State University (Azerbaijan).

Arslan C.H., Ph.D., professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

Bohonkova J.A., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Chyzhova O.M., Ph.D., professor, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine).

Ciftci S.S., Ph.D., associate professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

De Serio B., Ph.D., professor, University of Foggia President of AIM (Italy).

Dombi-Fáy A., prof. dr., CSc, PhD, dr. hab., Professor of Pedagogy, Faculty of Education Hungary, Szeged University "Juhász Gyula" (Hungary).

Drachuk O.P., Ph.D., associate professor, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya (Ukraine).

Fóris-Ferenczi R., Ph.D., associate professor, Docent, Vice-dean, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Hamarta E.S., Ph.D., professor, Necmettin Erbakan University (Turkey).

Jovanovic P., Ph.D., professor, University of the town of Nish (Serbia).

Kalko I.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Karabacak N.N., Ph.D., associate professor, Recep Tayyip Erdogan University (Turkey).

Karlovitz Já.T., Ph.D., associate professor, Óbuda University (Hungary).

Kasyanova O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kasyanova V.A., Ph.D., associate professor, Institute of Chemical Technologies Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Komarevtseva I.A., Ph.D., professor, SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine).

Korotkova E.A., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kravchuk O.O., Ph.D., professor, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute (Ukraine).

Mennell S., Ph.D., professor, University College Dublin (Ireland).

Mihailovic S., Ph.D., professor, Institute of Serbian Culture Pristina-Leposavic (Serbia).

Moskalyova L.Yu., Ph.D., professor, Melitopol Bogdan Khmelnytsky State University (Ukraine).

Okulicz-Kozaryn W., dr.hab., MBA, Member of the International Scientific Association of Economists and Jurists "Consilium" (Switzerland).

Pagava O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Parlar Ali, Ph.D in Pharmacology, Assistant Professor, Medical Faculty, Department of Pharmacology, Adiyaman University (Turkey).

Pashayeva A.N., Ph.D., senior researcher at the Philosophy Institute of NA of AR, Baku (Azerbaijan).

Polishchuk O.P., Ph.D., professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Polovyi M.A., Ph.D. in History, D.Sc. in Political Science, professor, Vasyl Stus Donetsk National University (Ukraine).

Potapenko E.V., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine).

Sapenko R., Ph.D., professor, Zielonogorski University (Poland).

Semaniuk V.Z., D.Sc., Associate Professor, Ternopil National Economic University (Ukraine)

Shpak D.O., Ph.D., associate professor, Mykolajiv branch of Kiev National University Culture and Arts (Ukraine).

Radchenko O.V., Ph.D., professor, Pomeranian Academy in Slupsk (Poland).

Rohit Kumar Verma, B.com.L.L.b, Poet & Researcher, Writer, Institute of Law Jiwaji Univeristy (India).

Shchudlo S., Ph.D., professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine).

Stoffa Ján, prof. Ing., DrSc., emeritus professor, Palacký University in Olomouc (Czech Republic).

Stoffová V., prof. Ing., CSc., Ph.D., Department of Mathematics and Informatics, Faculty of Education, Trnava university in Trnava (Slovakia).

Svintsitska O.I., Ph.D., associate professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Szamosközi I., dr, professor, the Faculty of Psychology and Educational Sciences, Department of Applied Psychology of the Babeş-Bolyai University (Romania).

Takács M., prof. dr., Ph.D., professor, Hungarian Language Teacher training Faculty, University of Novi Sad, Subotica (Serbia).

Torgvik Ju., Ph.D., professor, Kodolányi János College (Hungary).

Tsyurupa M.V., Ph.D., professor, National University of Defense of Ukraine (Ukraine).

Ustymenko-Kosorich O.A., Ph.D., professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine).

Vveinhardt J., Ph.D., professor, Vytautas Magnus University, Lithuanian Sports University (Lithuania).

Yeremenko A.M., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Zhurba A.M., Ph.D., associate professor of International Academy of Personnel Management (Ukraine).

Zavatskaya N.Yev., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

The authors of materials are responsible for plagiarism, accuracy of the represented facts, quotes, figures and surnames. Editorial staff reserves the right for insignificant editing and reduction and also literary revision of the articles (with preservation of the main conclusions and style of the author). The editorial board of the journal may not share world outlook of the authors.

CONTENT

PHILOSOPHY

Dymchuk A.V.
FREEMASONRY SOCIAL DOCTRINE PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS (BASING ON J.G. FICHTE «PHILOSOPHY OF FREEMASONRY. LETTERS TO CONSTANT»))..... 12

Kaskiv O.V.
THE KOBRYN SYNOD OF 1626 – THE SOURCE OF THE PARTICULAR LAW OF THE UGCC 17

Samchuk L.S.
SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF TENDENCIES OF LANGUAGE PREPARATION FOR FOREIGN CITIZENS AT THE PREPARATION SECTION OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION 20

PEDAGOGY. PSYCHOLOGY

Varnavska I.V.
COMMUNICATIVE ABILITIES IN THE CONTEXT OF THE PROFESSIONAL CHOICE OF GRADUATES 24

Bilyavska T.M.
ACCENTOLOGICAL LITERACY AS A CONDITION OF QUALITATIVE LANGUAGE TRAINING FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS 28

Golovchenko O.I.
ENGAGING THE FUTURE PHARMACISTS IN SELF-STUDY IN ORGANIC CHEMISTRY USING DISTANCE LEARNING TOOLS 32

Demianenko O.Ye., Rakovs'ka M.A.
THE FORMATION OF A PROFESSIONALLY MOBILE PERSONALITY OF THE FUTURE TEACHER IN THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS..... 38

Dudko N.V.
FEATURES OF MODELS OF THE PEDAGOGICAL PROCESS IN MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS..... 42

Zadorozhna L.V.
IMPLEMENTATION OF A COMPETENCE APPROACH TO THE STUDY OF LIFE, ACTIVITIES AND ROLE OF EXCELLENT PERSONALITIES IN SCHOOL HISTORICAL EDUCATION 47

Kapinus O.S., Okaievych A.V., Lashta R.B.
THE POTENTIAL OF REFLEXIVE MECHANISMS IN THE PROCESS OF PROFESSIONALIZATION OF A FUTURE OFFICER 50

Kovalchuk N.V., Smerechak L.I.
FEATURES OF PROFESSIONAL ORIENTATION WORK OF THE SOCIAL TEACHER..... 54

Kramarenko T.V.
THE EFFECTIVENESS OF E-MAIL IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE BY STUDENTS OF DIFFERENT SPECIALTIES 57

Kurienkova A.V.
THE ISSUE OF SOCIAL COMPETENCE FORMATION IN PRESCHOOL CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES IN THE PROCESS OF ROLE-PLAYING GAMES OF SOCIAL ORIENTATION..... 61

Perederii O.L.
EFFICIENT PERSONNEL STRATEGY AS A REQUIRED COMPONENT OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENT DEVELOPMENT 65

Perepelytsia K.Y.
WEB QUEST TECHNOLOGY USING IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING 69

Petrushkevich I.I.
SPORT TRAINING OF SINGLE COMBAT FIGHTERS 73

Popadych O.O.
LEGAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN: THE MAIN FORMS OF WORK OF PRESCHOOL INSTITUTIONS WITH PARENTS 77

Rezunova O.S.
WAYS OF DEVELOPING STUDENTS READING SKILLS DURING PREPARATION FOR ENGLISH ENTRANCE EXAM 81

Skrytska N.V., Nykyforuk T.M.
ABOUT THE ISSUE OF TEACHING COURSE «HISTORY OF UKRAINE AND UKRAINIAN CULTURE» FOR FOREIGN STUDENTS 85

Sokolovska O.S.
V.O. SUKHOMLYNSKYI ON THE FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE IN SENIOR PRESCHOOL CHILDREN..... 89

Udovychenko I.V.
PROBLEMS INTEGRATION OF NATURAL SCIENTIFIC AT GEOGRAPHY LESSONS IN SENIOR PROFILE HIGH SCHOOL 94

Filimonova T.V.
TECHNOLOGIES OF INTERACTIVE LEARNING IN THE PROCESS OF PREPARATION OF FUTURE PRIMARY EDUCATION PROFESSIONALS 96

Khubetov O.V.
PECULIARITIES OF THE IMPACT OF THE COGNITIVE FACTORS ON THE ADAPTATION OF THE UNEMPLOYED IN THE SHORT-TERM TRAINING OF THE NEW PROFESSIONAL ACTIVITY..... 100

Tsurkan M.V.
UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE:
STAGES OF DISCIPLINE FORMATION 103

Shapoval S.I.
LIGHT ATHLETICS (SPORT ORIENTATION) 107

PHILOLOGY

Voloshyn M.V., Odarchuk N.A.
ROLE PLAY AS A MEANS OF FORMING PRIMARY
AND SECONDARY STUDENTS' FOREIGN
LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE
AT THE FOREIGN LANGUAGE LESSONS 112

Yefymenko T.M.
STUDING OF CROSS-LANGUAGE INTERFERENCE
IN THE SOCIAL, PSYCHOLOGICAL
AND LINGUISTIC ASPECTS 115

Kandiuk-Lebid S.V.
CHARACTERISTICS SYSTEM AND MEANS
OF MAKING IMAGES IN MEMUARIES OF
THE FIRST DECADES OF THE XIX CENTURY 118

Marchuk S.M.
THE GENESIS OF THE POETIC TRAVELOGUE 123

Overchuk O.B.
A REFLECTION OF CONCEPTUAL INFORMATION
BLACK CULTUREME IS NIGHT IN THE
POETICAL DISCOURSE B.-I. ANTHONYCH 127

Pertseva V.A.
FUNCTION OF LITERARY DETAILS IN THE
STORY OF GALINA TRYLIS «ELASHKA» 131

Prybluda L.M.
METONYMY AS A MEANS OF SECONDARY
NOMINATION REALIZATION 135

Cherednychenko V.P.
LEXICAL AND STRUCTURAL CHANGES IN THE
TRANSLATION OF THE NOVEL FRANZ KAFKA'S
«EIN LANDARZT» 139

Sharova T.M.
SCHEMATIC WAYS OF REPRODUCING THE
WORLD IN THE DIMENSION OF THE CANON
OF SOCREALISM (ON THE MATERIAL
OF CREATIVITY OF KOSTYA GORDIENKO) 142

HISTORY

Bohatchuk S.S.
THE HUMAN RIGHTS MOVEMENT OF THE
60'S – IN THE EARLY 90'S OF THE XX CENTURY
IN THE HISTORY OF UKRAINIAN INDEPENDENCE 145

Bryvko M.V.
«PEST LINE» IN TEACHERS' EDUCATION
AND UPBRINGING WORK (ON THE MATERIALS
OF ARCHIVE-CRIMINAL CASES) 151

Gubka O.O.
ARCHIVAL MATERIALS OF THE DESIGNER OF
SPACE ROCKET TECHNOLOGY V.M. KOVTUNENKO
AT THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF
UKRAINE AND THE RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCES 155

Datskiv I.B., Vizniak Y.Y.
UKRAINIAN-LITHUANIAN RELATIONS OF
MODERNITY IN THE HUMANITARIAN AREA
AT THE END OF THE XX – EARLY OF THE XXI CENTURY 161

Kmin A.O.
FEATURES OF SPECIALISTS' TRAINING OF MORAL
AND PSYCHOLOGICAL SUPPORT IN THE ARMED
FORCES OF THE WORLD LEADING COUNTRIES 166

STATE ADMINISTRATION AND LAW. POLITOLOGY

Andrusiv L.M., Dohotar M.V.
INTERNATIONAL LEGAL REGULATION
OF THE TORTURE PROHIBITION 170

Bobrytskyi L.V.
IMPROVEMENT OF LEGISLATION AS A
CONDITION OF THE EFFICIENCY OF PUBLIC
GOVERNANCE IN SOFTWARE NATIONAL
SECURITY OF UKRAINE 173

Karkovska V.Ya.
METHODICAL ASPECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION
EFFICIENCY IN CONDITIONS OF FORMATION OF
MECHANISMS OF PERSONNEL SECURITY 177

Krivoshey V.M.
MODERNIZATION OF STATE POLICY IN THE
SPHERE OF SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION
PARTICIPANTS OF MILITARY ACTION IN UKRAINE 182

Meiko O.V.
ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS
OF STATE REGULATION OF ORGANIZATIONAL
AND STAFF STRUCTURES OF BORDER SUBSIDIARIES 186

Nischymna S.O.
ENVIRONMENTAL TAXATION IN UKRAINE 190

Torichny V.O.
THE SUBJECT AND OBJECT COMPONENT OF THE
MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN
THE FIELD OF INFORMATION SECURITY 193

Tucha V.V.
TRANSFORMATION OF THE REGIONAL
ELITE AS A NECESSARY CONDITION FOR
STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE STATE 197

Khmyrov I.M.
THE ADVANTAGES OF STATE SUPPORT OF
INTRODUCTION AND USE OF MODERN E-LEARNING
SYSTEMS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION 201

Chizhova O.M.

THE INTERCONNECTION OF THE SOCIAL DEMOCRATIC
PARADIGM AND POLITICAL PRAGMATISM 204

ECONOMICS

Bahley R.R., Rublevych V.

CURRENT APPROACHES TO RISK MANAGEMENT
OF INTERNATIONAL CORPORATIONS 207

Bondarenko O.M., Hurenko D.S.

AUDIT OF PAYROLL CALCULATIONS 212

Demianchuk I.A., Koval L.A., Lishchuk N.V., Kozak S.V.

EVALUATION OF THE IMPACT OF THE TAX
SYSTEM ON ECONOMIC GROWTH OF UKRAINE 216

Kostiunik O.V., Derkach O.S.

WAYS OF AVOIDANCE AND REDUCTION
OF DEBT AND PAYMENT DEBT 220

Savchuk L.M.

CORPORATE CULTURE IN THE SYSTEM
OF RECRUITMENT MARKETING 223

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ

Димчук А.В.
ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ
ДОКТРИНИ МАСОНСТВА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ
ПРАЦІ Й.Г. ФІХТЕ «ФІЛОСОФІЯ МАСОНСТВА.
ЛИСТИ ДО КОНСТАНА») 12

Каськів О.В.
КОБРІНСЬКИЙ СИНОД 1626 РОКУ –
ДЖЕРЕЛО ПАРТИКУЛЯРНОГО ПРАВА УГКЦ..... 17

Самчук Л.С.
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ
ТЕНДЕНЦІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ
ГРОМАДЯН НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 20

ПЕДАГОГІКА. ПСИХОЛОГІЯ

Варна夫ська І.В.
КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ В КОНТЕКСТІ
ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТАРШОКЛАСНИКІВ 24

Біля夫ська Т.М.
АКЦЕНТОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК УМОВА
ЯКІСНОЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 28

Голо夫ченко О.І.
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ
ФАРМАЦЕВТІВ З ОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ ЗАСОБАМИ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ..... 32

Дем'яненко О.Є., Раковська М.А.
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОБІЛЬНОЇ
ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ..... 38

Дудко Н.В.
ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ ПЕДАГОГІЧНОГО
ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ 42

Задорожна Л.В.
РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ
ДО ВИВЧЕННЯ ЖИТТЯ, ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЛІ
ВИДАТНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ В ШКІЛЬНІЙ
ІСТОРИЧНІЙ ОСВІТІ..... 47

Капінус О.С., Окаєвич А.В., Лашта Р.Б.
ПОТЕНЦІАЛ РЕФЛЕКСИВНИХ МЕХАНІЗМІВ
В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ
МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА 50

Ковальчук Н.В., Смеречак Л.І.
ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ
РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА 54

Крамаренко Т.В.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОЇ ПОШТИ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
СТУДЕНТАМИ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ..... 57

Куренкова А.В.
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ
З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ
У ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР
СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ 61

Передерій О.Л.
ЕФЕКТИВНА КАДРОВА СТРАТЕГІЯ ЯК НЕОБХІДНА
СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 65

Перепелиця К.Ю.
ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТ ТЕХНОЛОГІЇ
В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 69

Петрушкевич І.І.
СПОРТИВНА ПІДГОТОВКА ЄДИНОБОРЦІВ 73

Попадич О.О.
ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ: ОСНОВНІ ФОРМИ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З БАТЬКАМИ..... 77

Резунова О.С.
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ
У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО СКЛАДАННЯ
ЄВІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 81

Скрицька Н.В., Никифорук Т.М.
ЩОДО МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ 85

Соколовська О.С.
В.О. СУХОМЛІНСЬКИЙ ПРО ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 89

Удовиченко І.В.
ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧИХ
НАУК НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ В СТАРШІЙ
ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ 94

Філімонова Т.В.
ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ
В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ..... 96

Хубетов О.В.
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОГНІТИВНИХ
ЧИННИКІВ НА АДАПТИВНІСТЬ БЕЗРОБІТНИХ
ПРИ КОРОТКОСТРОКОВОМУ НАВЧАННІ НОВІЙ
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ..... 100

Цуркан М.В.
УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА:
ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ 103

Шаповал С.І.
ЛЕГКА АТЛЕТИКА (СПОРТИВНА ОРІЄНТАЦІЯ) 107

ФІЛОЛОГІЯ

Волошин М.В., Одарчук Н.А.
РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ ТА СЕРЕДНІХ КЛАСІВ
НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 112

Єфименко Т.М.
ВИВЧЕННЯ МІЖМОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ
У СОЦІАЛЬНОМУ, ПСИХОЛОГІЧНОМУ
І ЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТАХ 115

Кандюк-Лебідь С.В.
СИСТЕМА ПЕРСОНАЖІВ ТА ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ
ОБРАЗІВ МЕМУАРНОГО ТЕКСТУ ПЕРШИХ
ДЕСЯТИЛІТЬ ХІХ СТОЛІТТЯ 118

Марчук С.М.
ГЕНЕЗА ПОЕТИЧНОГО ТРАВЕЛОГУ 123

Оверчук О.Б.
ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ
ЧОРНИЙ КУЛЬТУРЕМОЮ НІЧ У ПОЕТИЧНОМУ
ДИСКУРСІ Б.-І. АНТОНИЧА 127

Перцева В.А.
ФУНКЦІЇ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ
В ПОВІСТІ ГАЛИНИ ТРИЛІС «ЕЛІШКА» 131

Приблуда Л.М.
МЕТОНІМІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ
ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ 135

Чердиченко В.П.
ЛЕКСИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ЗМІНИ У ПЕРЕКЛАДІ
НОВЕЛИ ФРАНЦА КАФКИ «EIN LANDARZT» 139

Шарова Т.М.
СХЕМАТИЧНІ ШЛЯХИ РЕПРОДУКУВАННЯ СВІТУ
У ВИМІРІ КАНОНУ СОЦРЕАЛІЗМУ (НА МАТЕРІАЛІ
ТВОРЧОСТІ КОСТЯ ГОРДІЄНКА) 142

ІСТОРІЯ

Богатчук С.С.
ПРАВОНАХОДИНИЙ РУХ 60-Х –
НА ПОЧАТКУ 90-Х РР. ХХ СТ. В ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ 145

Бривко М.В.
«ШКІДНИЦЬКА ЛІНІЯ» ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ
АРХІВНО-КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ) 151

Губка О.О.
АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ КОНСТРУКТОРА РАКЕТНО-
КОСМІЧНОЇ ТЕХНІКИ В.М. КОВТУНЕНКА
В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
ТА РОСІЙСЬКІЙ АКАДЕМІЇ НАУК 155

Дацків І.Б., Візняк Я.Я.
УКРАЇНСЬКО-ЛИТОВСЬКІ ВІДНОСИНИ
СУЧАСНОСТІ У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ
НАПРИКІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ. 161

Кмін А.О.
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗБРОЙНИХ СИЛ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ 166

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВО. ПОЛІТОЛОГІЯ

Андрусів Л.М., Доготар М.В.
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ
ЗАБОРОНИ КАТУВАННЯ 170

Бобрицький Л.В.
УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 173

Карковська В.Я.
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ
ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ 177

Кривошей В.М.
МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ
АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ 182

Мейко О.В.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ШТАТНИХ
СТРУКТУР ПРИКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ 186

Ніщимна С.О.
ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ 190

Торичний В.А.
СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНА СОСТАВЛЯЮЩАЯ
МЕХАНІЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ
В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 193

Туча В.В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ
ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТРАТЕГІЧНОГО
РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ 197

Хмыров И.М.
ПРЕИМУЩЕСТВА ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ
ВНЕДРЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ
СИСТЕМ ЭЛЕКТРОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШИХ
УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ 201

Чижова О.М.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ПАРАДИГМИ ТА ПОЛІТИЧНОГО ПРАГМАТИЗМУ 204

ЕКОНОМІКА

Баглей Р.Р., Рублевич В.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
МІЖНАРОДНИХ КОРПОРАЦІЙ..... 207

Бондаренко О.М., Гуренко Д.С.

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ПО ОПЛАТІ ПРАЦІ 212

Дем'янчук І.А., Коваль Л.А., Ліщук Н.В., Козак С.В.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ
НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ 216

Костюнік О.В., Деркач О.С.

ШЛЯХИ УНИКНЕННЯ ТА ЗМЕНШЕННЯ
ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ
ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ..... 220

Савчук Л.М.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ
МАРКЕТИНГУ ПЕРСОНАЛУ..... 223

УДК 372.893

Задорожна Л.В.,

*доцент, к.пед.н., доцент кафедри історії України та правознавства
Криворізького державного педагогічного університету, zadoroznaalilia64@gmail.com**Україна, м. Кривий Ріг*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ЖИТТЯ, ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЛІ ВИДАТНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ В ШКІЛЬНІЙ ІСТОРИЧНІЙ ОСВІТІ

Стаття присвячена методичним аспектам реалізації компетентнісного підходу до вивчення життя, діяльності та ролі видатних особистостей в шкільній історичній освіті.

Ключові слова: компетентнісний підхід, історична компетентність, шкільна історична освіта, історична особа, ціннісний (мотиваційно-ціннісний) компонент, джерело історичних знань, історичний портрет.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному суспільстві істотно зріс інтерес до проблеми особистості, а саме до формування у дітей та молоді особистісних цінностей. Такі трансформації спонукають освіту сконцентруватися на особистісних потребах людини, її ціннісних вимірах щодо пізнання світу, самопізнання, надати можливості кожному досягти бажаного на основі розвитку власних якостей, за рахунок власних зусиль.

Бути особистістю у сучасному світі означає передусім, самостійно здійснювати вибір, оцінювати наслідки прийнятих рішень. Об'єктом діяльності й уваги особистості має бути не лише зовнішній світ, а й вона сама, в уявленні себе, у самооцінці, у прагненні до самовдосконалення, здатності до самоспостереження, самоаналізу, саморегуляції. **Актуальність теми** визначається тим, що формування особистості відбувається у шкільному віці, і саме історична освіта виконує це завдання за допомогою вивчення долі видатних історичних постатей.

Перед історичною наукою сьогодні постала необхідність нової інтерпретації життєдіяльності постатей, їх драматичних протиріч, долезмінюючих процесів та трагічних помилок задля передачі моральних уроків майбутнім поколінням. Йдеться не тільки про сприйняття і тлумачення тієї чи іншої точки зору, але й про вміння зрозуміти і «відчути себе» у вирії тих подій, за тими обставинами, на місці «тієї» (конкретної / видатної) історичної особи. Важливим моментом є здатність людини усвідомлювати та відкидати той досвід, який не витримав перевірки життям і часом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про важливість вивчення ролі особистості в історичному процесі в умовах шкільної освіти досліджувалося методистами та педагогами давно, але воно залишається актуальним і на сьогодні. Аналіз педагогічної літератури свідчить про те, що багато сучасних методистів – дослідників (О.І. Пометун, Н.О. Венцева, І.А. Коляда, П. Мороз, О. Фідря, А.С. Пінчук та ін.) вважають доцільним спрямовувати формування особистості учня на пошук орієнтирів та ідеалів через вивчення життя та діяльності видатних, талановитих і великих осіб. Тим більше, що останнім часом з'являються розробки нових методологічних підходів та інноваційних навчальних методик щодо визначення ролі історичних осіб у процесі пізнання історії та формуванні історичної свідомості школярів. Допомогти учням надати потрібних знань та

досвіду в даному контексті вчителі мають змогу за допомогою компетентнісно орієнтованої методики навчання історії.

Мета статті: визначити умови реалізації компетентнісного підходу щодо вивчення історії життя та діяльності видатних особистостей в системі сучасної шкільної історичної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під компетентнісним підходом в освіті розуміється спрямованість навчально-виховного процесу на формування і розвиток компетентностей особистості того, хто навчається [4, с.11]. Компетентність дослідники визначають як «здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у житті й навчанні» [4, с.7]. Отже, компетентнісно орієнтоване навчання у будь-якому разі починається з процесу формування історичних знань, у структурі яких більшість сучасних дослідників виокремлюють ціннісний (мотиваційно-ціннісний) компонент, виходячи з того, що цінності – це ознаки й ідеали, які визначають всі цільові установки соціальної поведінки особи. Останнім часом і в педагогічній практиці вчителів історії спостерігається активне використання антропологічного підходу, тобто звернення до людини, її внутрішнього світу, духовності і моральності. Ефективності цей процес набуває через призму вивчення еволюції становлення та аналізу життєдіяльності особистості конкретної людини.

Дослідження людської долі на уроках історії сьогодні традиційно починається з вивчення життя та діяльності постатей, чия діяльність залишила помітний слід в історії. Починаючи розмову з учнями вчителі зазвичай апелюють поняттями: історична особа, видатна особистість, історична персона, історичний діяч, харизматична людина, яскрава індивідуальність та т.ін. Особистість (персона) – це найвищий ступінь духовного розвитку людини, що являє собою стійку сукупність соціально вагомих якостей, які характеризують індивіда як унікальну суб'єктивність, здатну освоювати і змінювати світ [5]. Індивідуальність визначається як неповторна своєрідність людини, набір унікальних властивостей, що відрізняють її від інших людей. За визначенням І.А. Коляди, історична особа – це особистість з яскраво вираженою індивідуальністю, що залишила значний слід в історії [3, с.305]. Не менш значущою в історії є діяльність видатних осіб. Але необхідно розрізняти поняття «видатна особа» та «історична особа». Дослідники вважають, що історична особа завжди

є видатною, але видатна особа не завжди є історичною з погляду її ролі в безпосередньому історичному розвитку. Наприклад, великі науковці є видатними особистостями, але результати їхньої діяльності лише опосередковано сприяють історичному розвитку. Історична особа перетворює історію на безпосередній предмет своєї діяльності й присвячує її розвитку своє життя [6]. Таких людей часто називають харизматичними (духовно обдарованими), геніальними (надзвичайно талановитими), героїчними (руйнівники старого та будівельники нового життя). Бо тільки вони здатні прискорити, або, навпаки, віддалити вирішення нагальних проблем суспільства, надати оригінальності їх вирішенню, талановито або безглуздо використати можливості, що з'явилися. Велич таких людей визначається як їх природними здібностями, так і придбаними якостями розуму та характеру за обставин, що склалися. Саме тому історична освіта передусім зосереджувала завжди і зосереджує сьогодні увагу на державних діячах. Але велике значення для розвитку історичного процесу відіграють видатні особистості в галузі науки, техніки, філософії, літератури, мистецтва тощо. Їх діяльність також має велике значення для історії людства.

І.А. Коляда запропонував наступну типологізацію історичних осіб:

- за наслідками діяльності: позитивні (творці, будівничі, реформатори, гуманісти); негативні (консерватори, руйнівники, контрреформатори, тирані); багатогранні (наслідки діяльності суперечливі);

- за походженням: видатні за статусом (монархи, президенти); видатні за діяльністю; видатні за статусом і за діяльністю [3, с.305].

Як відомо, людина живе у конкретних умовах, що складаються під впливом природних, культурних, політичних, економічних, соціальних чинників, які в сукупності породжують відповідний спосіб її життя в конкретну епоху та в конкретному регіоні світу. Тому, як підкреслює О.І. Пометун, історик завжди має пам'ятати, що він є не безпосереднім свідком, а лише інтерпретатором минулої реальності [4, с.133]. Достовірність тієї чи іншої інтерпретації залежить від того, скільки і яких джерел вивчено, чи вірно визначені поняття, що розкривають сутність явищ, чи простежені зв'язки, залежності, стосунки між окремими подіями, явищами, процесами тощо. До того ж інтерпретацією минулого займаються не тільки фахівці-історики, а й письменники, популяризатори і просто сучасники тих чи інших подій. Будь-яка інтерпретація, трактування історії має цінність тільки, якщо спирається на докази, факти.

Історична особистість, на думку сучасних методистів, має вивчатися за наступних умов: не стільки на тлі історичного процесу, скільки як його складова частина і суттєвий чинник впливу; через моменти життєвого вибору; на основі альтернативної подачі матеріалу про діяльність людини; надання характеристики моральності його вчинкам або бездіяльності; прагнення спочатку усвідомити, зрозуміти, а лише потім оцінити думки, почуття, хвилювання та мотиви вчинків особи; враховувати процес еволюції поглядів та розвиток особистості протягом життя; брати до уваги оцінку та прийняття історичної особи її сучасниками (як соратниками так і ворогами). Таким чином, важливим є поява в учнів бажання зрозуміти історичну особу, як реальну людину, з її пошуком життєвого шляху, помилками та перемо-

гами, багатим внутрішнім життям, внутрішньою боротьбою в момент прийняття відповідальних рішень. Але, передусім, учні мають оцінювати діяльність історичних осіб з точки зору виконання історично важливих завдань, покладених на них спільнотою. Адже історії відомі різні особистості. У більшості вивчають тих, хто спричиняв позитивний вплив на хід та результати історичних подій або процесів. А були ті, які, навпаки, негативно або суперечливо вплинули на хід історії.

Вивчення історичних постатей не тільки сприяє пізнанню історії, а й впливає на формування особистості учня. Комплексним показником рівня історичної освіти є історична компетентність учнів, тобто здатність пізнавати минуле, заснована на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих під час навчання. До елементів історичної компетентності належать: хронологічна компетентність, тобто вміння орієнтуватися в історичному часі; просторова компетентність – вміння орієнтуватися в історичному просторі; інформаційна компетентність – вміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел; логічна компетентність – вміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації; аксіологічна компетентність – вміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям [2]. Таким чином, історична, як і всі інші компетентності має дієвий, практико-орієнтований характер. Вона є особистісним утворенням і проявляється у процесі активних самостійних дій учня.

У процесі формування історичної компетентності в учнів неабияку роль відіграють джерела історичних знань. Висвітлення життя, діяльності та ролі видатних особистостей вчитель має здійснювати за допомогою наочності (ілюстрації, портрети, фото, відео – матеріали, мультимедійна продукція тощо), писемних джерел (мемуари, спогади, листи, щоденники тощо), художньої (історичні твори, історична белетристика, історичні есе тощо), наукової та науково-популярної (шкільні хрестоматії, підручники, посібники, публіцистика, наукові статті тощо) літератури.

Важливим у процесі формування уявлень про історичну персоналію належить методиці складання «історичного портрета». Висвітлення історичної постаті має висвітлювати: життєопис цієї особи; риси характеру; темперамент; сукупність ідей, поглядів, що визначали спрямованість її діяльності; загальний контекст, у якому відбувалась її діяльність; ідейно-соціальні, культурницькі та інші засади діяльності; вплив діяльності на конкретні історичні події, наслідки та значення діяльності історичної постаті; характеристики історичного часу і простору, особливостей соціуму, до якого належить особа. Історичний діяч повинен постати в уяві учнів людиною свого часу і з усіма власними особистісними особливостями.

Сучасні українські методисти розробили різноманітні традиційні та інноваційні методики щодо формування в учнів уявлень про історичну персоналію. Умовно їх можна згрупувати таким чином:

1 група. Словесно – монологічні методи викладу матеріалу (пояснювально-ілюстративна методика): сю-

жетна розповідь, образна характеристика, пояснення, коротка доповідь, біографічна довідка, персоніфікація (подання матеріалу від першої особи – очевидця, учасника подій),

2 група. Словесно – діалогічні методи навчального процесу: драматизація (діалог двох або більше осіб – представників різних верств населення, політичних сил, протидіючих сторін, які відображають різні погляди та позиції); уявне інтерв'ю (наприклад: діалог «журналіста» і «учасника подій»), бесіда; інтерактивні методики: групові навчальні технології, кооперативне навчання, дидактичні ігри, дискусійні методи, навчальні групові проекти тощо. Серед дискусійних методів особливу увагу приділяють «Судовому засіданню» – дискусії з елементами ігрового моделювання. Обговорення проходить у вигляді слухання справи з участю сторони, що обвинувачує, суду та захисту. Суть цього методу полягає в тому, щоб розглянути якусь проблему не тільки з позиції сучасної людини, а і з позиції «учасників» подій. На думку Н.О. Венцевої: «Сукупність точок зору минулого і сучасності робить цю дискусію дуже своєрідною [1, с.29].

3 група. Методи самостійної пізнавальної діяльності учнів: виконання рефератів, історичних есе, мультимедійних презентацій, публікацій, виконання завдань практичної роботи, складання історичних портретів, пошуково – дослідницька діяльність тощо.

4 група. Методи перевірки сформованості навчальних компетентностей: усне опитування, тестування, взаємна перевірка, програмований контроль, перевірка виконання практичних завдань щодо вивчення життя, діяльності та ролі видатних особистостей тощо.

Висновки. Таким чином, компетентнісний підхід до вивчення життя, діяльності та ролі видатних особистостей в шкільній історичній освіті передбачає формування, передусім, історичної компетентності у процесі навчання історії України та всесвітньої історії. Реалізація даного завдання здійснюється завдяки професійній діяльності вчителя, направленої на впровадження як сучасних наукових методологічних так і сучасних методичних підходів. У результаті виконання різноманітних та різнорівневих завдань виявляється як учні засвоїли матеріал на емпіричному та теоретичному рівнях та наскільки сформованими є уміння творчо його використовувати при виконанні практичних завдань.

Отже, реалізація компетентнісного підходу до вивчення життя, діяльності та ролі видатних особистостей в шкільній історичній освіті дає можливість багаторакурсно і багатоаспектно впроваджувати у процес навчання історію життєдіяльності непересічних осіб, запобігати

модернізації історії, забезпечити накопичення певного досвіду задля формування у сучасній молоді усвідомлення сенсу власного життєвого шляху, необхідності подальшого саморозвитку та самореалізації.

Література

1. Венцева Н.О. Дискусійні методи на уроках всесвітньої історії: 7 – 8 класи / Передмова К.О. Баханова. – Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 160 с.
2. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія, 5–9 класи. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/
3. Коляда І.А. Теоретико-методичні засади висвітлення ролі історичної особи на уроках з історії України у 9 класі при вивченні теми: «Російсько-французька війна 1812 р. і Україна (І. Котляревський – організатор козацьких полків у війні 1812 р.)» / І.А. Коляда // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – 2013. – Вип. 21. – С.301-310. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piu19-20_2013_21_32
4. Пометун О.І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник / О.І. Пометун, Н.М. Гупан, В.С. Власов. – К.: ЛТОВ «КОНВІ ПРІНТІВ», 2018. – 208 с.
5. Основи філософії. – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/13H3R13_1.htm
6. Українська людина в європейському світі. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/76983/kulturologiya/mistse_rol_osobi_masi_publiki_narodu_istoriyi

References

1. Vontseva N.O. Discus method in the lessons of all-around history: 7-8 classes / Peredmova K.O. Bakhanova. – X.: View. group «Basis», 2006. – 160 p.
2. Curriculum for general educational institutions. History of Ukraine. World History, grades 5 – 9. – Access mode: www.mon.gov.ua/
3. Kolyada I.A. Theoretical and Methodological Basis of Illuminating the Role of a Historical Person in Lessons in the History of Ukraine in Grade 9 in Studying the Topic: «The Russian-French War of 1812 and Ukraine (I. Kotsyarevsky – Organizer of the Cossack Regiments in the War of 1812)» / I.A. Kolyada // Problems of Ukrainian History of XIX – Beginning of XX Century – 2013. – Vip. 21. – P. 301-310. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piu19-20_2013_21_32
4. Pometun O.I. Competently oriented methodology of teaching history in primary school: a methodical manual / O.I. Pometun, N.M. Gupan, V.S. Vlasov. – K.: CONVI PRINT LLC, 2018. – 208 p.
5. Fundamentals of Philosophy. – Access mode: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/13H3R13_1.htm
6. Ukrainian man in the European world. – Access mode: https://pidruchniki.com/76983/kulturologiya/mistse_rol_osobi_masi_publiki_narodu_istoriyi

Zadorozhna L.V.,

Associate Professor, Ph.D., Associate Professor, Department of History of Ukraine and Law,
Kryvyi Rih State Pedagogical University, zadoroznaalilia64@gmail.com

Ukraine, Kryvyi Rih

IMPLEMENTATION OF A COMPETENCE APPROACH TO THE STUDY OF LIFE, ACTIVITIES AND ROLE OF EXCELLENT PERSONALITIES IN SCHOOL HISTORICAL EDUCATION

The article is devoted to the methodological aspects of the implementation of a competent approach to the study of life, activity and role of prominent personalities in school history education.

Key words: competence approach, historical competence, school historical education, historical person, value (motivational-value) component, source of historical knowledge, historical portrait.